

■ Незвычайнае побач

СТРЭС ДЛЯ ЛІЛЕІ,

або Прадчуванне вясны для тых, хто бачыць незвычайную кветку колеру добрага старога каньку

Расцвіла расліна ў Гомельскім гарадскім цэнтры карэкцыйна-развіццёвага навування і рэабілітацыі ў самых лютых лютаўскія маразы.

Расцвіла з лёгкай рукі інструктара па лячэбнай фізкультуры Ірыны Антонавай, якая займаецца дзеткамі з асаблівасцямі развіцця і адначасова ўпрыгожвае ўсё вакол самымі рознымі кветкамі. Сярод звычайных і незвычайных аморфафалус каньяк — самы рэдкі. Стаіць сабе ў калідоры паміж дзвюх канап, дзе бацькі звычайна чакаюць сваіх дзетак падчас заняткаў.

Праўда, увагу на яго звяртаюць усе: памер ураджае — сама кветка — каля паўметра. Да таго ж у першыя два дні цвіцення струменіць ну вельмі незвычайны водар, які хутчэй трэба назваць смуродам. Вось менавіта таму ў аматараў яна атрымала назвы «лілея вуду», «змяіная пальма», «тыбецкая яшчарка», «бульба слана»... Між тым у дзікай прыродзе такі пах гнілога мяса патрэбен для прыцягнення мух, якія апыляюць кветку. Гэта спо-

саб, каб утварылася насенне. Дарэчы, Кажуць, у блізкіх родзічаў *amorphophallus* пах значна горшы. Але іх яшчэ радзей вырошчваюць як пакаёвыя культуры.

Ірына Антонова прывезла аморфафалус некалі даўно з Віцебска. Зацвіў ён не адразу. Для гэтага расліне спатрэбілася перажыць выпрабаванне холадам, гаворыць жанчына:

— Лілея вуду — мы так часцей называем гэтага прыгажуну — патрэбны добрае харчаванне і стрэс. Пасля таго як расліна адцвіце, — а доўжыцца гэта каля двух тыдняў, перасаджваю яе на клумбу, тут жа на тэрыторыі нашага цэнтры. Прыкладна ў маі, калі зямля сагрэецца. Клубень чакае аптымальнай тэмпературы, і потым з яго пачынае прарастваць вялізны ліст. Усё лета кветка расце на паветры — да першых асенніх замарозкаў на глебе. І толькі пасля таго, як лісце звяла, — выкопваю. Загортаю клубні, а іх утвараецца даволі многа, і пакідаю на пэўны час у халаднаватым памяшканні. Так расліна адпачывае — без глебы. Калі

бачу, што з'явіліся парасткі на асобных клубнях, тады саджаю ў грунт. Вось гэтая расліна ў цяпло трапіла прыкладна ў лістападзе. Ну а тыя, што засталіся, звычайна раздаю ўсім, хто таксама хоча паэксперыментаваць. Але ж, з вопыту, цвітуць яны надзвычай рэдка. Наша сёлета другі раз у жыцці зацвіла. Таму ўсе і здзівіліся.

Радзімай экзатычнай расліны з сямейства ароідных называюць Паўднёва-Усходнюю Азію. Расце яна ў трапічных і субтрапічных зонах, па ўсёй Афрыцы, у Кітаі, Японіі, Малайзіі і нават на поўначы Аўстраліі. Род уключае звыш 100 відаў шматгадовай клубневай травы. Назва аморфафалус — ад грэчаскіх слоў *amorphos* — бязформенны, і *phallos* — фалас. Апошняе, відаць, звязана з асацыяцыямі батанікаў наконт аблічча суквецця-катаха.

Amorphophallus бываюць розных памераў — ад маленькіх да гіганцкіх. З верхняй часткі клубня расце адзіны ліст, які ў прыродзе можа дасягаць некалькіх метраў у шырыню. Дарэчы, ён таксама вельмі прыгожы: глыбока

рассечаны і трохі падобны на невялікую пальму.

Лілея вуду цвіце, гавораць спецыялісты, зусім не рэгулярна. Гэта звязана, у першую чаргу, з назапашваннем пажыўных рэчываў у клубні. Тэрмін жыцця кветкі складае дзесьці 40 гадоў, і за гэты перыяд часу цвіценне адбываецца звычайна 3-4 разы.

Паліваць расліну неабходна цёплай вадой пасля поўнага высыхання глебы, і толькі тады, калі пачынаецца рост лісця, паліванне некалькі павялічваецца. Глеба для аморфафалуса павінна быць з перагноем, з ліставой і дзярновай зямлёй з даданнем торфу і пяску. У пакоі аморфафалус лепш размясціць на паўночна-ўсходніх ці паўночна-заходніх вокнах.

У традыцыях краін, адкуль ён родам, — ужыванне клубняў у ежу: у супах, тушанымі, робяць з іх муку і тофу. Здробненыя клубні ідуць для падрыхтоўкі адмысловых страў усходняй кухні. З іх таксама робяць рэчыва на кшталт агар-агар, пекціну і жэлаціну. Гэту расліну ў Кітаі культывуюць на працягу 1500 гадоў. Лічыцца, што клубні — дыетычны прадукт для зніжэння ўзроўню халестэрыну і цукру ў крыві.

Ірына АСТАШКЕВІЧ

«Чым больш атрымліваеш, тым больш траціш»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Спакон веку прафесія даяра была вельмі ключавой справай. Цяжка ўявіць, што гэтым мог бы займацца мужчына. Але гэта было раней. Зараз жа даярамі без усялякага ценю сумненняў становіцца і моцная палова чалавецтва.

У вёсцы Калачы Лагойскага раёна, за 40 кіламетраў ад сталіцы, працуе малады 21-гадовы аператар рабатызаванага даення Ілья Янкавец. З ім мы і сустрэліся, каб пагутарыць пра асаблівасці яго працы, цяжкасці і праблемы, з якімі сутыкаецца, яго мару і зарплату ў 1700 рублёў.

— Пасля звальнення з арміі я стаў шукаць працу, — пачынае Ілья гутарку. — Спрабаваў уладкавацца ў міліцыю, але не атрымалася, не было стажу. Яшчэ ткнуўся туды-сюды, але ж, ведаеце, у вёсцы не так проста знайсці работу. Потым мне паралі пайсці ў «СНБ-Агра», што ў вёсцы Калачы. Паколькі ў мяне ёсць вадзіцельская катэгорыя, разглядаў такі варыянт, каб быць кіроўцам грузавой аўтамашыны. Але ў адзеле кадраў адразу сказалі, што кіроўцы зараз не патрэбны, а вось вакансія аператара механізаванай фермы застаецца адкрытай. Я і вырашыў, што трэба паспрабаваць. А можа, спадабаецца?..

— І ў чым жа заключаецца праца мужчыны-даяра?

— Нічога незвычайнага. Мы прыезджаем на ферму дзесьці ў восем пятнаццаць раніцы, здаём малака папярэдняй змены, мыем халадзільнік і робата, пасля падключаем патрэбнае абсталяванне і зноў пачынаем даіць. Галоўнае, у першую чаргу пусціць на дойку «чырвоных» кароў. Чаму «чырвоных»? Таму што на камп'ютары яны пазначаны чырвоным колерам. Гэта значыць, што малака ў іх ужо дастаткова. Бываюць выпадкі, калі карову трэба падагнаць да робата. «Непа-слухмяныя» патрабуюць крыху больш увагі і часу, але такіх мы адразу перавыхоўваем. На

працягу дня кормім рагату ювёліну, калі трэба — прыбіраем.

Але і на гэтым нашы абавязкі не заканчваюцца. Можам дапамагач у час цялення кароў. А калі ў наш калектыў прыходзіць нехта новенькі, мы з задавальненнем навучаем іх, тлумачым, паказваем. Працую я тут ужо больш за год. За гэты час шмат да чаго прызвычаіўся, навучыўся многаму, таму магу выконваць функцыі і даяра, і прыбіральшчыка, і настаўніка, — расказвае малады прафесіянал.

— Набыўшы пэўны вопыт, скажыце, даяр — гэта ўсё ж жаночая праца ці мужчынская?

— Несумненна, у людзей ужо склаўся пэўны стэрэатып, што даіць кароў — гэта выключна жаночы занятак і што лепш з гэтым спраўляюцца менавіта жанчыны. Але на мой погляд, такой складанай працай патрэбна займацца мужчынам. Бо гэта нялёгка фізічна. Трэба і цяжкасці падумаць, і суткі выстаць на цягах. Але чалавечая натура такая, што прывыкае да ўсяго.

— Вы сапраўды любіце тое, чым займаецеся?

— Калі казаць шчыра, люблю я спорт. І калі была б магчымасць, у тым ліку і фінансавая, звязаць з ім сваё жыццё, я абавязкова б ёй скарыстаўся. Я вельмі люблю тэніс (раней нават ездзіў на рэспубліканскія спаборніцтвы) і футбол (двойчы выйграваў лі на вобласці). Магчыма, і атрымалася б дасягнуць большага, зрабіць спартыўную кар'еру, але жылі мы ў вёсцы, а там магчымасцяў развівацца як спартсмену значна менш, чым у горадзе.

А пакуль працую тут. Не сядзець жа дома, ды і грошы ж трэба недзе зарабляць. Мяне тут усё задавальняе. Зручны графік працы: суткі адпрацаваў — і двое дома з сям'ёй. Не трэба нікуды далёка ездзіць, як, напрыклад, тым жа «дальнабоям». Яны ж тыднямі, а то і месяцамі, дома не з'яўляюцца. Яшчэ нам ад гаспадаркі паабяцалі даць жыллё.

— Не ўзнікае думкі змяніць род дзейнасці? Пайсці вучыцца, атрымаць адукацыю?

— Не ведаю нават. Ісці вучыцца трэба было да арміі, а зараз нават і жадання няма. Мяне ўсё задавальняе на маёй рабоце.

— Колькі вы атрымліваеце за сваю нялёгкую працу?

— Адрозна, калі толькі пачынаў працаваць, атрымліваў мала. Каля двух мільёнаў на старыя грошы. Але паступова надой павялічваліся і адпаведна гэтаму расла зарплата. І вось цяпер я магу сказаць, што заробкам сваім я задаволены. За апошні месяц, напрыклад, мне налічылі 1700 рублёў. У нас сістэма такая: усё залежыць ад паказчыкаў малака. Чым большая колькасць і тлустасць прадукту, тым больш плацяць.

— А якія ў вас тут надой?

— За апошні месяц наш паказчык спыніўся на адзнацы 60 тон. Гэта на 10 тон больш, чым у папярэдні месяц. Вядома, усё гэта няпроста даецца. Як на мой погляд, трэба быць цягавітым, каб хапала на ўсё сілы, хуткім, каб своечасова была зроблена пэўная праца, і мэтанакіраваным, каб дакладна ісці да пастаўленых задач.

— Вы не шкадуеце, што выбралі такую прафесію?

— Не, а навошта шкадаваць? Куды атрымалася, туды і пайшоў. Трэба ж недзе працаваць. Калі будзе магчымасць змяніць гэту працу на лепшую, з лепшым заробкам, я падумаю.

— Вы змаглі б працаваць даяром усё жыццё?

— Наўрад. Ва ўсякім разе, не хацелася б. Заўсёды трэба шукаць нешта новае.

— Вы ў такім маладым узросце атрымліваеце значна больш, чым шмат хто. На што траціце грошы? На адпачынак, можа?

— Як Кажуць, былі б грошы, а на што іх патраціць — заўсёды знойдзецца. Напры-

клад, кожны месяц 300 рублёў ідзе на крэдыт за машыну, пэўная колькасць грошай — на ежу і паездкі. Я сам з Брэстчыны, вось нядаўна быў у адпачынку і мы з жонкай ездзілі на малую радзіму. Ноўтбук узялі ў растэрмінаўку. Глядзіш — туды капейка патрэбна, сюды... Чым больш зарабляю, тым больш тратчу (усміхаецца).

— У вас тут сапраўды напружаны графік. Як адпачываеце, калі прыходзіце з фермы?

— Прыходжу з работы і проста адсыпаюся. Паколькі жывём з жонкай у сваякоў, яны трымаюць гаспадарку, то па магчымасці дапамагаю ім. А ў вольны час ужо можам або тэлевізар паглядзець, або з'ездзіць куды-небудзь. Вось нядаўна знайшлі час, каб з'ездзіць усёй сям'ёй у Сілічы пакатацца на каньках. Нам вельмі спадабалася. І плануем у хуткім часе з'ездзіць зноў. Адпачыць добра можна і ў сваёй краіне.

— Якая самая дарагая пакупка, якую вы набылі?

— Самая дарагая пакуль што — машына Audi A4. Яна ўжо не новая, гэта зразумела, але грошай усё роўна каштуе.

— Ілья, вы лічыце сябе чалавекам, які ні ў чым не мае патрэбы?

— Не, патрэба хоць у чым-небудзь, але ёсць заўсёды. Нават у тым жа адпачынку ці ежы.

— А якім вы бачыце сваё жыццё ў будучыні? Хацелі б што-небудзь змяніць у сваім жыцці?

— У будучыні мы з жонкай хацелі б паехаць жыць на сваю малую радзіму. Хочацца, каб было сваё жыллё, каб нашы будучыя дзеці ні ў чым не мелі патрэбы. Каб даць ім тое, чаго не атрымалі самі. Але кардынальна што-небудзь змяняць у сваім жыцці я не хацеў бы.

Мяне ўсё задавальняе. Галоўнае, каб побач былі родныя людзі, — такімі словамі закончў размову Ілья Янкавец.

Анастасія ГРУК.